

VÆRD AT VIDE OM **BIODIVERSITET**

STØTTET AF
Promilleafgiftsfonden for landbrug

Hvad er biodiversitet?

Biodiversitet er mangfoldigheden af levende organismer. Det omfatter variationen indenfor og mellem arterne, samt mangfoldigheden af økosystemer. Dvs. alt fra kornmarken til regnskoven i Amazonas, til de sjældne danske orkideer.

Det hele er natur, og det står den enkelte frit for at holde af hvilken som helst art og et hvilket som helst landskab og økosystem – det er natursyn, og det er individuelt.

Biodiversitet er derimod målbart. Ved at følge udviklingen for dyr og planter, er det muligt at følge med i, hvordan biodiversiteten ændrer sig over tid.

Status for biodiversitet

Biodiversiteten er i krise. Det betyder, at arter uddør i en hast, som ikke er set før. Den vigtigste årsag til at biodiversiteten er i tilbagegang er mangel på plads til naturen og de arter, som bor i den.

BIODIVERSITET KAN MÅLES

Biodiversitet kan måles, og det er data fra monitorering af arterne der giver os overblikket i de danske og europæiske overvågningsprogrammer. Herfra får vi statusrapporter og målinger på bestandsudviklinger for forskellige arter. Det giver en samlet viden om tilstanden og -udviklingen for biodiversiteten.

Biodiversitet betyder mangfoldigheden af alle levende organismer. Biodiversitet spænder derfor lige fra de almindelige arter du kender, til sjældne og mærkelige arter du måske aldrig har hørt om før. Forskellig natur rummer forskellige arter, f.eks. finder du helt forskellige arter på et blomstrende overdrev, i en kornmark og i en gammel bøgeskov.

Hvorfor er en indsats for biodiversitet vigtig for landbruget?

BIODIVERSITET ER ET CENTRALT PARAMETER I DEN GRØNNE OMSTILLING

Biodiversitet er en del af den bæredygtige grønne dagsorden. Der er en stigende forventning i samfundet om at landbruget, som Danmarks største arealforvalter, bidrager til at løse den biodiversitetskrise, som Danmark står i. En aktiv tilgang og indsats fra landbrugserhvervet viser handlekraft og kan få stor betydning for, hvordan Danmarks natur former sig fremover. Samtidig er der et voksende politisk pres:

- Både EU og den danske regering har udarbejdet ambitiøse nye strategier for biodiversitet.
- Der bliver kamp om jorden, da der også er forventninger om udtagning af landbrugsjord for at opfylde klima- og miljømål. Det vil uundgåeligt lægge pres på landbrugsproduktionen.
- Potentialet for landbrugets bidrag er stort og mulighederne mange. Skal vi fortsat kunne opretholde en effektiv landbrugsproduktion, kræver det dog, at de indsatser som landbruget bidrager med har fokus på at beskytte og fremme levesteder for de arter, der er i tilbagegang.
- EU og den finansielle sektor vurderer lige nu, hvordan de fremover vil stille krav til både klima og biodiversitet. Det vil betyde, at biodiversitet fremover forventes at indgå som en del af kreditvurderingerne.

BRAND- MANDENS LOV

Brandmandens lov er en guide til, hvordan man bør prioritere sin indsats for biodiversiteten på sin bedrift.

Når man skal passe på naturen, skal man tænke som en brandmand, der er kaldt ud til et brændende hus: Red det mest uerstattelige først.

1) BEVAR

Bevar naturområder med en lang kontinuitet (lang tid udenfor dyrkning) og en høj biodiversitet.

Eksempler: Bevar enge, overdrev, moser, heder, gamle træer, skove og hegn, og forvalt dem bedst muligt, fx med græsning.

2) BESKYT

Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger.

Eksempler: Undgå afdrift af gødning og pesticider til naturområder, fx med en udyrket buffer. Undgå dræning.

3) GENOPRET

Genopret beskadiget natur.

Eksempler: Genopret en naturlig hydrologi, f.eks. ved genslyngning af vandløb og lukning af dræn. Genindfør græssende dyr på naturarealerne.

4) NYETABLÉR

Nyetablelr natur.

Eksempler: Omlæg urentabel dyrkningsjord til permanent natur, gerne arealer, der allerede ligger tæt på eksisterende natur.

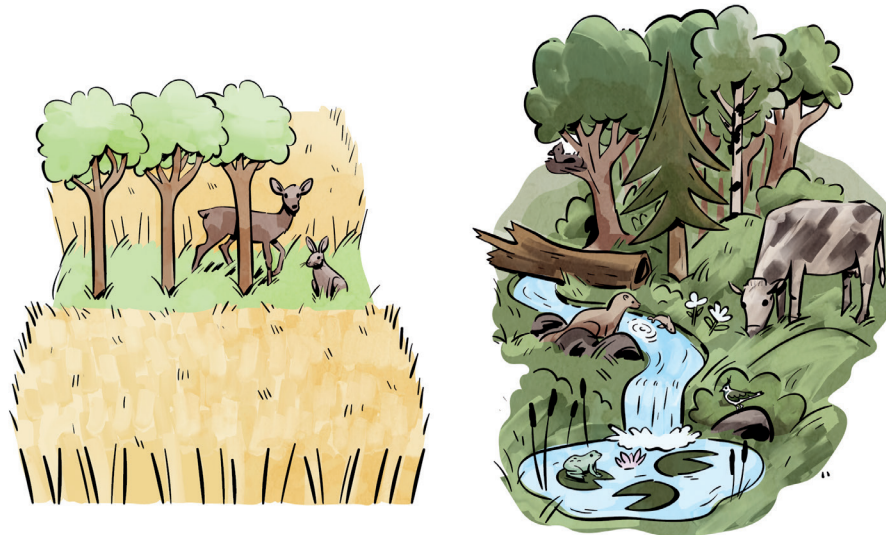
De fremtidige forventninger, krav og politiske pres betyder, at det er vigtigere end nogensinde før, at landmænd og landbrugserhvervet prioriterer arbejdet med natur og biodiversitet. På den måde kan vi som erhverv bidrage dér, hvor indsatsen har den største effekt. Hvis ikke indsatsen virker, kan det betyde, at der senere bliver stillet flere skærpede krav til landbrugsproduktionen.

PRIORITER INDSATSEN

- Alle arter er en del af biodiversiteten, men for at bremse tabet i biodiversitet er det vigtigt at prioritere indsatsen, så vi hjælper de mest truede og sjældne arter først. Det er hér biodiversitetskrisen brænder mest på (se Brandmandens Lov). En indsats for de sjældne og truede arter gavner også de almindelige, men ikke omvendt.
- Landbrugets indsats skal fokuseres, hvis vi ønsker at sikre mangfoldigheden af liv i vores natur på den bedste og mest omkostningseffektive måde.
- Det handler først og fremmest om at beskytte og forbedre naturen, der hvor den allerede er – dvs. typisk på de naturarealer, der allerede er beskyttede. Den gode naturindsats starter sjældent på dyrkningsfladen.

Figur 1. Brandmandens Lov: En guide til prioritering af naturindsatsen.

Illustration: SEGES/Mads Lundgaard

Figur 2. De vilde arter i naturen har udviklet sig til at udnytte alle tænkelige niches. Nogle trives bedst hvor det er vådt, andre hvor det er tørt, nogle elsker mange næringsstoffer, andre næsten ingen, osv. Det betyder, at jo større variation der er i naturen, jo større en biodiversitet er der plads til (til højre). Som landmand har man på de dyrkede marker det modsatte formål, nemlig at udjævne variationen for at sikre gode og ensartede dyrkningsforhold for sine afgrøder. Tørre partier vandes, fugtige partier drænes, næringsfattige arealer gødes osv. Igennem denne ensretning af landskabet fjerner man dermed også levestederne for en stor del af biodiversiteten (til venstre). Illustration: SEGES/Mads Lundgaard

Hvad kan du konkret gøre?

PRIORITER AREALER MED LANG KONTINUITETEN

- Jo længere tid et areal har haft til at udvikle sig uden påvirkning fra dyrkning, gødning og sprøjtning, jo mere artsrigt vil det være. Derfor er gamle naturarealer, som sjældent eller aldrig har været i omdrift, i hovedreglen meget mere værdifulde end nye naturarealer.
- Det kan f.eks. være overdrev, enge, moser, heder og urørte skove. Det kan også sagtens være mindre arealer som hegn, gravhøje, diger, gamle træer, samt mark- og vejkanter med vilde blomster.

SKAB NATURLIG DYNAMIK

- Arealer med stor variation skaber flere levesteder og kan dermed understøtte en højere biodiversitet
- Variation opnås bedst ved hjælp af naturens egne processer. Det er f.eks. græsning, etablering af naturlig vandstand, sandfygning, henfald af døde træer og stormfald. Det kan godt se lidt 'rodet' ud, men det er et tegn på, at naturen har fået frie rammer.
- Naturlige processer spænder bredt og kan tilpasses den enkelte bedrift. Det kan handle om alt fra at lade et gammelt hegn stå og falde sammen, til at lukke dræn eller igangsætte et græsningsprojekt i samarbejde med naboen.

GRÆSENDE DYR PÅ NATURAREALER

- De græssende dyr har en nøglefunktion på naturarealerne, da dyrene gennem deres græsning og forstyrrelse af arealet skaber levesteder for en lang række andre arter.
- Græsning med biodiversitet som hovedformål kræver et andet fokus og management end den intensive græsning, hvor målet er en intensiv kødproduktion og/eller optimering af tilskud.

BIODIVERSITETSINDSATSER PÅ MARKEN

- Det er muligt at tilgodesee biodiversiteten på dyrkningsfladen, både igennem forskellige dyrkningssystemer (f.eks. Conservation Agriculture eller økologi), eller ved hjælp af naturtiltag som blomsterstriber, vibelavn timer og lærkepletter.
- I marken er de fysiske forhold ensrettet og optimeret for at opnå et godt udbytte. Samtidig sker der løbende forstyrrelser i form af såning, ukrudtsbehandling og høst. Derfor er antallet af levesteder meget begrænset, og markerne er oftest kun levested for almindelige arter, der allerede klarer sig godt i det meste af landskabet. En indsats for biodiversiteten i marken kan derfor ikke stå alene.
- Ønsker du at gøre mere for at fremme biodiversiteten på dyrkningsfladen, så udtag hellere skæve hjørner, brømmer langs værdifulde naturområder eller større områder med lav dyrkningsværdi til varig natur.

HAR DU BRUG FOR MERE VIDEN OM DIN NATUR?

Så kan vi på SEGES hjælpe dig videre:

- SEGES har uddannet en række lokale naturrådgivere til at lave Naturtjek. Et Naturtjek er 1:1 rådgivning, hvor du får viden om, hvad du konkret kan gøre på dine arealer og hvordan du bedst prioriterer din indsats.
- Er du ejer af et meget værdifuldt naturområde? Så udarbejder vi Fokusplaner. Planen giver dig et overblik over, hvordan du kan sikre og fremme de helt særlige arter som du er den heldige ejer af.
- Læs mere på www.SEGES.dk/natur – her ligger en masse videoer, faktaark m.m. som kan give inspirere dig i dit arbejde for og med naturen.

KONTAKT

Heidi Buur Holbeck

Naturchef, Biolog
hbh@seges.dk

Anne Eskildsen

Specialkonsulent, cand.scient., ph.d.
anee@seges.dk

Andrea Oddershede

Specialkonsulent, cand.scient., ph.d.
anod@seges.dk

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

